

Je-li možno úvodní slovo titulu knihy přeložit jako Průvodce po ..., je třeba říci, že tomu tak není. Na druhé straně ale lze v díle nalézt řadu informací o důležitých pramenech, zejména literárních, i o okolnostech, které v našem zorném poli buď unikaly pozornosti, či stály na jejím okraji. Větší pozornost středoevropským poměrům by nicméně bývala knize prospěla.

IVAN HLAVÁČEK

Petr ČORNEJ, 30. 7. 1419. *První pražská defenestrace. Krvavá neděle uprostřed léta*, Havran, Praha 2010 (= Dny, které tvořily české dějiny 20)

187 s., ISBN 978-80-87341-00-1

První pražská defenestrace je dnes obecně považována za počátek husitské revoluce, která významně ovlivnila politický, hospodářský, ideově-náboženský a společenský vývoj Českého království. Přelomovost daného okamžiku chápali nejen soudobí zpravodajové a s mírným odstupem i samotní aktéři a současníci novoměstské defenestrace, ale také novodobí historikové. Na první pohled by se mohlo zdát, že k danému tématu již nelze přinést nic nového a že je tak říkajíc vytěžené. Z tohoto omylu nás ovšem vyvádí anotovaná publikace, jež je rozdělena do pěti úzce provázaných, na sebe navazujících a přesně chronologicky vymezených částí: *Expozice, Kolize, Krize, Peripetie a Katastrofa*.

Knihu otevírá kapitola nazvaná *Inspirace*, v níž autor upozornil na doposud v českém prostředí blíže neznámé okolnosti kolem povstání vřatislavských řemeslníků proti tamní městské radě, reprezentované především příslušníky městského patriciátu. Události ve Vřatislavi roku 1418 totiž nebyly prosty defenestračních scén a s největší pravděpodobností představovaly vzor i pro pozdější novoměstské dění. Na následujících stránkách se však Čornej nezaměřil pouze na první pražskou defenestraci, ale při snaze o vysvětlení všech okolností, které k ní vedly, se v širších souvislostech vrací až do doby nedlouho po upálení Jana Husa. Věnuje pozornost vývoji politické, společenské a náboženské situace v Čechách a na Moravě bezprostředně po Husově upálení jak z pohledu svazu husitské šlechty, tak pražské „české obce“. Autor neopomněl ani zdůraznit úlohu Václava IV., pro nějž

byla nastalá situace naprosto nová a jedinečná, z čehož pramenila i panovníkova na první pohled protichůdná rozhodnutí. V Čornejově pojetí král vystupuje jako panovník, snažící se v bouřlivé době udržet a spravovat své země v souladu s tím, co považoval za Bohem svěřený úkol, přičemž se přirozeně opíral především o své husitské okolí. Stranou zájmu nezůstala ani politická aktivita Zikmunda Lucemburského nebo zápasy rodící se husitské strany s představiteli kostnického koncilu. Oba panovníci jsou zároveň očistěni od řady soudobých i později rozšiřovaných pomluv, které pocházely jednak z pera nepřátel husitství, jednak z radikálních husitských pamfletů. Autor upozorňuje také na skutečnost, že poměry před výbuchem husitské revoluce nebyly jednoznačné a v zemi se pořád nacházela řada osob loajálních institucionální církvi a spíše konzervativního založení.

Následuje detailní líčení průběhu defenestrace, přičemž velká pozornost je věnována smyslu celého aktu, který měl znakovou povahu. Dav lidí shromážděný před Novoměstskou radnicí svým činem dal jasně najevo srozumitelný vzkaz. Konšelé, kteří byli doposud výše než my, nespravedlivě nám vládli a poroučeli, se náhle a rychle ocitnou dole, dokonce v samotném pekle, protože se nestačili vyzpovídat ze svých hříchů. Přestože byla defenestrace chápána jako zasloužený trest, jenž stihl odpůrce božích pravd, i v husitském prostředí se vyskytovaly názory zpochybňující juristické zdůvodnění násilného činu.

Čornej přesvědčivě dokládá, že novoměstský převrat nebyl nahodilým nebo spontánním činem, ale organizačně připravenou a skvěle zvládnutou akcí. Zaslouženou pozornost věnuje také kazateli Janu Želivskému, jenž byl nejen výraznou osobností počátků husitské revoluce, ale především hlavním zosnovatelem a vůdcem husitského zástupu, který provedl defenestraci. Monografii uzavírá vyličení důsledků převratu a jeho vlivu na následný vývoj v českých zemích až téměř do poloviny roku 1420, kdy došlo při nočním zasedání husitských představitelů na Staroměstské radnici k rozhodnutí postavit se Zikmundově vojenské intervenci ozbrojeným odporem.

Časté uvádění vlastnictví domů jednotlivých protagonistů dění na Starém nebo Novém Městě pražském se může zdát na první pohled samoúčelné a zdlouhavé, nicméně tomu tak zdaleka není. Pouze dokonalá znalost topogra-

fické a společenské situace v pražském souměstí totiž může do zdánlivě vytěženého tématu přinést nové souvislosti a interpretační možnosti. Ve vzácně dochovaných případech umožňuje rozkrýt namnoze jen tušené a velmi těžko doložitelné úzké rodinné a sousedské vztahy, o jejichž významu nemusíme pochybovat. Z mnoha pramenných dokladů lze usuzovat, že jednotlivé staroměstské a novoměstské rodiny navštěvovaly společně mše ve svém farním kostele, svědčily si na různých důležitých právních porážkách, uzavíraly vzájemně sňatky a mnohdy vyznávaly i společnou politickou a náboženskou linii. Právě zdánlivě banální skutečnost jako blízké sousedství jednotlivých měšťanů nebo královských dvořanů, spolu s detailní znalostí společenské situace v pražském souměstí v době husitské, Čornejovi umožnila rekonstruovat vzájemné vztahy mezi stoupenci husitského programu na dvoře Václava IV. Navíc se mu na jejich základě podařilo vedle obecně známých osobností danou událost „zalditnit“. Dějiny totiž netvořily pouze velké osobnosti, což platí dvojnásob v období revolučních zvratů, ale často až doposud blíže neznámí a odbornou literaturou přehlížení lidé.

Husitská revoluce vynesla do čela pražského souměstí řadu nových osob, které se aktivně podílely na politickém dění. Čornej dokládá, že mnoho jednotlivců, kteří po roce 1419 vystupují jako hlavní aktéři, se znalo již před výbuchem husitských bouří a k pronikavému politickému a společenskému vzestupu jim nepomohl výhradně historický zvrat, ale také zkušenosti a kontakty získané pobytem na panovníckém dvoře a v pražském prostředí. Ostatně o provázanosti staroměstského prostředí, samotné kolébky husitství a reformních myšlenek, s panovníckým dvorem, na němž působila řada stoupců husitského programu z řad šlechty a pražských univerzitních kruhů, v souladu s autorem pochybovat nemusíme.

Dané tvrzení autor mimo jiné dokládá na známém případě Jana Žižky z Trocnova. Tohoto vojevůdce totiž můžeme velmi pravděpodobně ztotožnit s královským jednookým vrátným Jankem, který od roku 1414 vlastnil nejprve dům čp. 859 na Novém a později čp. 652 na Starém Městě pražském, oba v sousedství svého pravděpodobného místa působení – Králova dvora. Žižka se pohyboval mezi vyšehradskými many, z jejichž okruhu se rekrutovala celá plejáda budoucích významných husitských válečníků

a politiků, například Jan Roháč z Dubé, Jan Řitka z Bezdědic, Mikuláš z Husi, Jan Bechyně, Jan Puška z Kunštátu nebo pozdější zemský správce Aleš Vřešťovský z Rýzmburka, abychom jmenovali alespoň ty známější osoby.

Kniha je velice čtivě napsána a nutno dodat, že plynulý, ničím nerušený tok myšlenek a věcných argumentů představuje u Čornejových děl neměnný standard. Přestože se autor vzhledem k rozsahu logicky vyhnul srovnání s jinými městskými revoltami v pozdní středověké Evropě, stejně jako upustil od poznámkového aparátu, na první pohled je zřejmé, že kniha je založena na dlouholetém pramenném výzkumu a naše dosavadní znalosti jak o první pražské defenestraci, tak o zásadních problémech počátků husitské revoluce a dění v husitské Praze nejenom vhodným způsobem shrnuje, ale v mnoha případech také výrazně doplňuje a rozšiřuje.

MARTIN MUSÍLEK

Böhmen und das Deutsche Reich. Ideen- und Kulturtransfer im Vergleich (13.–16. Jahrhundert), hg. Eva SCHLOTHEUBER – Hubertus SEIBERT, Oldenbourg Verlag, München 2009 (= Veröffentlichungen des Collegium Carolinum, Bd. 116)

362 s., ISBN 978-3-486-59147-7

Sborník s příspěvky mladší vědecké generace se pokouší sjednotit pojednaná témata na půdorysu náročného konceptu kulturního transferu. Editori je rozdělili do tří částí – *Herrschaft und kultureller Austausch, Schriftlichkeit und Repräsentation im Vergleich* a *Architektur und Wandmalerei*. Jak už názvy jednotlivých oddílů naznačují, teoretické koncepty jsou jedna věc, praktická aplikace lecky druhá, a najít společného jmenovatele studií v daných odřezcích není jednoduché. Netřeba z toho hned vinit autory. V první části si zaslouží pozornost zvláště stať Richarda Nēmce, věnovaná roli architektury v politice Karla IV. v Čechách a v říši, a Bernda Carqué, srovnávající „uměleckou reprezentaci“ pražského a pařížského královského dvora ve stejné době. Obě překračují úroveň prosté komparace dvou různých prostředí a s širokým záběrem přinášejí podnětné postřehy k problému přenášení kulturních zvyklostí, víceméně programovému a v nejvyšším společenském prostředí.